

2000'Lİ YILLARDA SORUNLU SULARDA VAZİYET: ADALAR (EGE) DENİZİ'NDE SINIRLAR, YASADIŞI GÖÇ VE AB SINIR YÖNETİMİ

Ulvi KESER* - Gökhan AK**

Özet

Dünyadaki ekonomik dengesizliklerin sonucu olarak, özellikle 2000'li yılların başlarından itibaren Akdeniz havzasında artış gösteren yasadışı göç ve insan kaçakçılığı olayları, günümüzde Ege Denizi'nde de dramatik sonuçlar doğuran bir hal almıştır. Ancak yasadışı göç sorununu, Ege'de kıyıdaş Türkiye ile Yunanistan devletleri arasında 1923'ten bu yana süren deniz sınırı sorunundan ayrı düşünmek mümkün değildir. Zira denizdeki yasadışı göç, aynen karada olduğu gibi denizde de belirlenmiş yasal bir milletlerarası sınırı aşarak gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte, Ege'de yasadışı göç olaylarına paralel ve kimi zaman onları bastırır nitelikte kamuoyunun dikkatine gelen bir başka önemli sorun, Ege'de Türk-Yunan deniz sınırının halen belirsiz olmasından kaynaklanmakta ve bu durum, bambaşka uluslararası hukuk ve politika sorunlarına da konu olmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, Ege Denizi'nin iki kıyıdaş devleti Türkiye ile Yunanistan arasında uzlaşmazlık konusu olan "Türk-Yunan deniz sınırı" sorununu, bu denizde son yıllarda büyük artış gösteren yasadışı göç ve insan kaçakçılığı kapsamında mültecilerin maruz kaldıkları dramlar ile yasadışı göçü önlemek üzere doğu Ege'de faaliyet gösteren Avrupa Birliği (AB) Sınır Yönetimi Sistemi FRONTEX'in Türk kıyıları ile bu kıyıların hemen önünde kuzeyden güneye dizi Yunan adaları arasındaki deniz ve hava sahalarında yaşananlar bağlamında irdelemektir.

Anahtar Kelimeler: Ege Denizi, Deniz Sınırları, Yasadışı Göç, AB ve FRONTEX Ajanslığı, FRONTEX Operasyonları.

SITUATION IN THE TROUBLED WATERS IN THE YEARS OF 2000'S: BOUNDARIES, ILLEGAL IMMIGRATION AND EU BORDER MANAGEMENT IN THE (AEGEAN) SEA OF ISLANDS

Abstract

As an output of economic instabilities in the world, the illegal immigration and human smuggling affairs that particularly increased since the outset of the 2000s in the Mediterranean basin currently reached a point of causing dramatic results in the Aegean Sea. However, it is unlikely to consider the issue of illegal immigration apart from the maritime boundary conflict lasting since 1923 between two riparian states of the Aegean Sea, Turkey and Greece. It is due to this fact that illegal immigration on the

* Prof. Dr., Kıbrıs Amerikan Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi Dekanı.

** Yrd. Doç. Dr., Nişantaşı Üniversitesi, İİSBF, İngilizce Uluslararası İlişkiler Bölümü.

sea areas, just as of those on the lands, takes place by crossing over a legally established international border. However, another significant problem taking attention of the public opinion in line with the illegal immigration incidents and even sometimes gaining more importance than those, gets its roots from the current uncertainty of the Greco-Turkish maritime boundry in the Aegean Sea, and this issue comes up as a robustly related subject of some different international law conflicts in the region. In this respect, the aim of this study is to analyze the dispute known as "maritime boundary" between Turkey and Greece in the Aegean Sea regarding the dramas experienced by immigrants via illegal immigration and human smuggling that heavily increased in recent years in the Aegean basin, and the events experienced by the EU Border Management System FRONTEX in the sea areas and air space between Turkish coasts and Greek islands lined up from north to south just in front of these shores, acting to prevent illegal immigration in the eastern Aegean.

Keywords: Aegean Sea, Maritime Boundaries, Illegal Immigration, EU and FRONTEX Agency, FRONTEX Operations.

Giriş

Yunanistan'ın, günümüzde Avrasya'nın en önemli suyollarından biri olan Ege Denizi'nin yaklaşık % 44'üne egemen olmasına,¹ Megali İdea (Büyük Ülkü) ve Helen emperyalizminden² kaynaklanan yayılmacı (irredentist) siyasetleri ile uluslararası antlaşmaların ilgili hükümleri yol açmıştır. Bu sayede Yunanistan, doğu Ege'de kuzeyden güneye dizili adaları ile Türk anakarasının, deyim yerindeyse *burnunun dibinde* konuşlanmıştır. Bu ters coğrafi konuşlanma, iki ülke arasında son olarak 1996'da yaşanan Kardak Krizi ile yepyeni bir uyuşmazlığın doğmasına neden olmuştur. Bu uyuşmazlık, Türkiye'nin Ege'de egemenliklerini uluslararası antlaşmalarla Yunanistan'a devretmediği coğrafi formasyonlar (diğer deyişle; ada, adacık ve kayalıklar) sorunudur. Bu sorun, iki ülke arasında Trakya'da kesinleşmiş kara sınırlarının aksine, Ege'de 1923'ten bu yana belirsizliğini koruyan Türk-Yunan deniz sınırının mevcudiyetini daha da sorgulanır ve karmaşık hale getirmiştir.

Ege'de Türk-Yunan deniz sınırının belirsizliği, son 15-20 yılda Orta Doğu'da doğan yeni ve çok boyutlu insanî bir sorunla birleşerek, uluslararası sistemin gündemine girmiştir. Nitekim 2000'li yıllarda Orta Doğu, Asya ve Afrika'nın, bölge insanları için yeni bölgesel çatışmalar ve askerî müdahalelerle yüksek riskli ve güvensiz bir coğrafya haline gelmesiyle, bu yoksul ve riskli coğrafyalardan varlıklı ve dingin Avrupa'ya, Akdeniz ve Ege

¹ Ayrıntı için bkz. (Bölükbaşı, 2004: 92; Davutoğlu, 2001: 172)

² Ayrıntı için bkz. (Şimşir, 1989: xxviii-xxxviii)

havzaları yoluyla, hacmi her yıl artan düzensiz göç ve mülteci akımları³ başlamıştır.⁴ Doğrudan Avrupa ülkelerine yönelen bu karışık göç akımlarının, çoğunlukla -deniz geçişinin çok kısa olabildiği- Ege havzası gibi bir deniz alanını kullanması ise, konunun daha karmaşık, hassas ve çok taraflı bir hal almasına yol açmıştır. Keza Ege'de son yıllarda Avrupa'ya doğru sıklıkla yaşanmaya başlayan yasadışı göç ve insan kaçakçılığı olayları ile mülteci hareketleri, AB'nin kendisine yönelen bu soruna karşı, öncelikle üyesi Yunanistan ile işbirliği içerisinde bazı tedbirler almasını gerektirmiştir.⁵ Bu bağlamda, AB Sınır Yönetimi Sistemi'nin bir parçası olarak 2004'de oluşturulmuş olan AB FRONTEX Ajansı güçleri, Yunanistan'ın davetiyle doğu Ege adalarında ve çevrelerindeki sularda, *sözde* Türk-Yunan deniz sınırının kontrol, gözetleme ve denetimi maksadıyla görevlendirilmeye başlamışlardır.

Bu durumda, Ege havzasında üç ayrı bağımsız sorun, birbiriyle bağlantı ve iç içe geçmiş bir hale gelerek önümüzde durmakta ve her geçen gün daha da karmaşık hal almaktadır. Birbirleriyle bağlantısız gibi görünen bu üç

³ Nitekim Akdeniz ve Ege havzalarındaki başlıca düzensiz göç rotalarında 2000'lerden itibaren 'mixed migration flows' olarak tanımlanan ve hem mülteci/sığınmacı hem de göçmen gruplarını içeren karışık göç akımları ön plana çıkmaktadır. Uluslararası göç literatüründe özellikle bu konuya vurgu yapılmakta, devlet söylemleri dâhil olmak üzere bu olguları 'yasadışı göç' ten ziyade 'düzensiz göç', 'karışık göç akımları' kavramları ile ifade etmek gerekliliği yaygınlaşmaktadır. "Yasadışı göç" tabiri ise, hala literatürde kullanıldığı gibi, legal anlamda da bir sorun içermeyebilir; zira çalışmamızda da özellikle vurgulanmaya çalışıldığı bağlamda, "sınır kurallarını ihlal eden bir fiil"e işaret etmektedir. Ancak 'yasadışı göçmen' ya da 'kaçak göçmen' kavramları özellikle de, göç konularıyla ilgili akademik çalışmalarda hak temelli yaklaşımların gelişmesi açısından olumsuz görülmektedir. Zira birey yasadışı olamaz, yaptığı fiil yasadışı olabilir. Konuyla ilgili detaylı çalışma olarak bkz. (Eker, 2008; Yılmaz Elmas, 2016)

⁴ Örneğin, Kuzey Afrika'daki "...siyasi karışıklık karşısında İtalya gibi belli başlı AB ülkelerinin yaşadığı telaşın arkasında aslında bilindik bir kaygı yatıyor: Göç. Avrupa'nın Kuzey Afrika'ya yakınlığı, olayların gelişme hızı karşısında AB'nin hazırlıksız yakalanması ve İtalya'nın tabiri caizse Akdeniz'den AB'ye giriş kapısı olması gibi parametreler düşünüldüğünde bu kaygı önemli boyutlara varıyor. Nitekim İtalyan Dışişleri Bakanı Frattini, yaptığı bir açıklamada, AB ülkeleri arasında İtalya'nın Tunus ve Libya'nın en yakın komşusu olduğuna dikkat çekmiş ve olayların göçmen akını gibi sonuçlar doğurmasından son derece endişeli olduklarını belirtmişti. Zira Libya, Avrupa'ya ulaşmak isteyen pek çok Afrikalı ve Ortadoğulu göçmen için transit noktası konumunda ve ortalama 1.3 milyon göçmenin burada yaşadığı belirtiliyor. AB Sınır Koruma Ajansı Frontex'in tahminlerine göre ise sayıları 750 bin ile 1.5 milyon arasında olan Afrikalı göçmen işçi Libya sınırında gizleniyor." Akt. Fatma Yılmaz Elmas, "Kuzey Afrika ve Ortadoğu Kaynarken AB'de Farklı Telaş", 3 Mart 2011, <http://www.usak.org.tr/print.php?id=930&z=6> (Erişim tarihi: 15 Şubat 2015). Konuyla ilgili yetkin bir çalışma olarak ayrıca bkz. (Kızılsümer Özer, 2007: 75-95)

⁵ Konuyla ilgili detaylı bir çalışma olarak bkz. (Borelli ve Stanford, 2014: 29-69)

hukukî sorun, Ege'de Türk-Yunan deniz sınırı belirsizliği, yasadışı göç ile insan kaçakçılığı ve AB FRONTEX güçlerinin bu meyanda Ege gibi *kendine münhasır* bir coğrafyada⁶ icra etmeye çalıştıkları deniz ve hava operasyonlarının yarattığı yeni durum ve etkileşimlerdir. En önemlisi de, bu üç sorunun uluslararası hukuk ve politika bağlamıdır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, Ege Denizi'nin karşılıklı kıyıdaş ve komşu devleti Yunanistan ile Türkiye arasında 1923 Lozan Antlaşması'ndan bu yana Ege'de anlaşmazlık konusu olan Türk-Yunan deniz sınırı uyuşmazlığını, yine Ege'de Türk kıyıları ile bu kıyıların hemen önündeki Yunan adaları arasında son yıllarda artış gösteren yasadışı göç ile insan kaçakçılığı ve bu kapsamda yaşanan mülteci/sığınmacı dramları ile bu düzensiz göç akımlarını önlemek üzere doğu Ege'deki deniz ve hava sahalarında faaliyet göstermeye başlayan AB Sınır Yönetimi Ajansı'na FRONTEX unsurlarına yönelik olarak yaşananlar, bu çerçevede gelişen durumlar ve bunların Ege'deki Türk-Yunan deniz ve hava uyuşmazlıklarına⁷ etkileri bağlamında ortaya koymak, analiz etmek ve değerlendirmektir.

Ege'de Türk-Yunan Deniz Sınırının Mevcut Durumu

Ege'de mevcut Türk-Yunan deniz sınırı, son derece dar iki bölgeyle sınırlıdır. Bunlardan ilki, kuzeyde iki ülkenin kara sınırının bittiği noktadaki Meriç nehri mansabından başlayan ve iki devletin karasuları arasında, - onlarca yıldır da muğlâklık içerdiğinden- tartışmalı deniz yan sınırıdır. Lozan Antlaşması'nda Türkiye ile Yunanistan arasındaki karasularının sınırını çizen bir hüküm veya ekleri arasında bir harita mevcut değildir. Ancak, antlaşmanın ileriki yıllarda işletilen 5. maddesi hükmü çerçevesinde kurulan deniz yan sınırı tespit komisyonu, 3 Kasım 1926 tarihinde kabul ettiği Protokol marifetiyle,⁸ iki ülke arasında karasularının yan sınırını, Trakya

⁶ Balkan ile Anadolu yarımadaları arasında bulunan ve yaklaşık 214.000 km².lik bir alana sahip olan Ege Denizi'nde, bir kısmı haritalara konu olmayacak denli küçük kayalıklardan ibaret, bir kısmı ise oldukça büyük yüzölçümlerine sahip 10.000'e yakın ada, adacık ve kayalığın oluşturduğu *ilgi çekici* coğrafi formasyon kütleleri, yaklaşık 24.000 km².lik bir alana karşılık gelmektedir (Georgoulis ve Symeon, 1996: 8-9).

⁷ Ege'deki deniz ve hava uyuşmazlıklarının ayrıntısı için bkz. (Başeren, 2006; Bulut, 2012: 115-146; Syrigos, 1998)

⁸ Bu Protokole göre, Trakya'da Türk-Yunan deniz yan sınırının başlangıç noktası, coğrafi koordinatları belirsiz bir yıldız ile işaretlenmiştir. Deniz yan sınırı ise, bu protokole ek haritadaki konumuyla 234° istikametinde uzanmaktadır. Nitelik Protokol'deki haritada, sınırın son 3 km.lik kısmı gösterilmiştir. Eğer Meriç nehrinin mansap kesiminde kara sınırının son 3.5 km.lik bölümünün uzanımı düşünülecek olursa, bu takdirde yan sınırın

bölgesindeki kara sınırının Meriç nehri ağzı bitiminden itibaren Ege'ye doğru çizmiştir. Diğer ise, güneyde Meis adası ile Anadolu sahilleri arasındaki karasularının 4 Ocak 1932 Sözleşmesi'ndeki karşılıklı sınırır.⁹

Bu gelişmeler çerçevesinde, Ege'de iki ülke arasındaki deniz sınırlandırmasına ilişkin şu noktalar belirginleşmektedir: 4 Ocak 1932 Sözleşmesi md. 2 ile Bodrum Körfezi'ndeki Kara Ada üzerinde Türk hâkimiyeti tanınmış; ayrıca, Meis bölgesinde iki ülke arasında karasuları sınırı da belirlenmiştir. Diğer deyişle, güneyde Akdeniz'de karasuları sınırı, Türkiye ile İtalya arasında, Lozan md. 15 ile İtalya'ya bırakılan Meis adası ile Anadolu sahilleri arasında çizilen sınırdır.¹⁰ Bu deniz sınırı, 4 Ocak 1932 Sözleşmesi ile tespit edilmiş ve anılan Sözleşme'nin 5. maddesi, doğuda Tuğ Burnu ile batıda Volo adası civarındaki bir noktaya kadar Meis bölgesinde Türkiye ile İtalya arasındaki karasuları sınırını belirlemiştir. Bu sınır, Akdeniz'de Türkiye ile üçüncü taraflar arasında uluslararası hukuka uygun olarak çizilmiş ve belirlenmiş tek deniz sınırıdır.¹¹ Kuzeyde ise, Meriç nehrinin denize döküldüğü yerden itibaren, iki ülke arasında tartışmalı bir deniz yan sınırı mevcuttur.

Ege Denizi'nde Deniz Sınırları, Düzensiz Göç Akımları ve AB Sınır Güvenliği Birimi FRONTEX Faaliyetleri: Durumlar ve Etkileşimler

20. yüzyılda Ege Denizi, kıyılarını çevreleyen iki komşu ülke Yunanistan ile Türkiye'nin sorunlu ilişkileri yüzünden, yepyeni sorunları kendisine çeken adeta bir mıknaş haline gelmiştir. Ege'de gün geçmemektedir ki, hiç

---

istikameti 275° olmaktadır. Son 9 km.lik bölümün genel doğrultusu ise, 259° olmaktadır. Anlaşıldığı üzere, Meriç Nehri mansabında Türk-Yunan karasularının yan sınırı da bazı belirsizlikler taşımaktadır.

⁹ Meis adası bölgesinde yer alan bazı adacıklar ile Bodrum körfezi karşısındaki Kara Ada'nın aidiyeti konusunda Türkiye ile İtalya arasında 4 Ocak 1932 Sözleşmesi imzalanmıştır. Sözleşme metni için bkz. *RG (Resmi Gazete)*, 24 Ocak 1933, Sayı. 2313 (4 Ocak 1932 tarihli "Anadolu Sahilleri ile Meis Adası Arasındaki Kara ve Adacıkların ve Bodrum Körfezi Karşısındaki Ada'nın Cihedi Aidiyeti Hakkındaki Sözleşme"). Ayrıca bkz. (*Vakit*, 5 Ocak 1932: 2) Böylece, Meis adası ile Anadolu kıyıları arasındaki deniz (karasuları) sınırının nerelerden geçeceği bu Sözleşme ile tespit edilmiştir. TBMM ise, anılan Sözleşme'yi 2106 sayılı Kanun'la 14 Ocak 1933 tarihinde onaylamıştır. 25 Nisan 1933'de iki devlet arasında teati edilen onay belgeleri sonrası 10 Mayıs 1933'de yürürlüğe giren bu Sözleşme ile Meis bölgesindeki bazı adacık ve kayalıkların egemenlikleri Türkiye'ye bırakılmıştır.

¹⁰ Başlıca Ege adalarının Türkçe ve uluslararası adları için bkz. Ek-1 Tablo. Ayrıca, Ege adalarının Osmanlı-Türkçe ve Rumca-Yunanca isimlerini içeren daha ayrıntılı bir indeks için bkz. (Başeren ve Kurumahmut, 2003: 133-137)

¹¹ Deniz sınırları ve sınırlandırmaları ile ilgili ayrıntı için bkz. (Brownlie, 1990)

akla hayale gelmeyecek bir anlaşmazlık veya uyuşmazlık ortaya çıkmasın!.. Ancak, bu anlaşmazlıkların insanlara dair dramlarla bezenmesi, bunların, üzerlerinde daha da hassas düşünülüp, bir an önce çözüme ulaştırılmalarını dikte etmektedir. Bununla birlikte, ulusal ve uluslararası politika ve çıkarların yine de her şeye üstün geldiği görülmektedir. Zira birçok insanının yaşamına mal olan yasadışı göç kaynaklı dramlar, bu satırların yazıldığı anlarda dahi tüm şiddeti ve dramatikliği ile sürmektedir.

Bilindiği üzere sınırlar, ulus-devletlerin savaşlar veya anlaşmalarla siyasî, iktisadî, sosyal, kültürel ve hukukî olarak egemenlik alanlarını belirleme iddiasında olan çizgilerdir. Sınırlar, nüfus gruplarını milliyet ve toprak temelinde bölerek, devletin egemenlik alanına işaret etmenin ötesinde, bu nüfus coğrafyalarını birbiriyle ilişkiye geçiren, sınırın iki tarafındaki devletlerin vatan olarak kurulmasını sağlayan simge ve anlamlar havuzunu da barındırmaktadır. Sınırlar ele alındığında, devletler, iktidarlar, egemenlik ve aidiyet biçimleri gibi kavramlara da değinmek gerekir.

Genel algı olarak, devletler-arası sınırlar coğrafi olmakla beraber, genelde ilk akla geldiği ölçüde karasal (teritoryal) bir anlam taşımaktadırlar. Buna karşın, günümüzde dünyanın varlıklı ve yoksul coğrafyaları arasındaki ekonomik-politik ilişki ve işleyişlerin daha da dengesiz ve acımasız hale gelmesi nedeniyle, kaçak mültecilerce kara sınırlarının ihlal edilmesi şeklindeki popüleriteye, deniz sınırlarının da ihlali gibi güncel, ancak insanî boyutu *koyu renkli* bir konu katılmıştır. Bu konu, son yıllarda Ege Denizi'nde Anadolu kıyıları ile karşılarında çok yakın mesafede dizili Yunan adaları arasında, denizde insanlık adına büyük dramların yaşanmasına sebep olan yasadışı göç ve insan kaçakçılığı gerçeğidir. 11 Eylül saldırıları ertesinde, ABD ve koalisyon güçlerinin giriştiği yoğun terörle mücadele operasyonları kapsamında, özellikle Yakın ve Orta Doğu coğrafyalarında yaşanan yoğun ve kanlı çatışmalar, bölge halklarının yaşamlarını altüst etmiştir. Daha güvenli ve huzurlu, kısaca insanca yaşam arayışları, bu coğrafyanın insanlarını, türlü türlü risklerle yaşanmaz hale gelmiş coğrafyalardan, gelişmiş Avrupa coğrafyasına göç ve ilticaya zorlamıştır.

Bu bağlamda ortaya çıkan Ege'de yaşanan düzensiz göç akımı olayları da, AB, Türkiye ve Yunanistan arasında tartışılan "sınır güvenliğinin sağlanması" konusunun ötesinde büyük insanlık trajedilerini bünyesinde barındırmaktadır. Keza birçok kadın ve çocuğun da içlerinde olduğu

mültecilerin yasadışı göç için kullandıkları deniz araçları, sahil güvenlik unsurları ile sahil gözetleme radarlarına yakalanmamak için, genelde küçük tonajlı, eski, bakımsız ve zorlu deniz şartlarına karşı dayanaksız olduğundan, yasadışı deniz geçişlerinin çoğunlukla denizde büyük trajedilerle sonuçlandığı görülmektedir.¹² Bu durum, Ege'de karşılıklı ve doğu Ege'de denizden çok yakın olan¹³ iki komşu devlet Yunanistan ve Türkiye'yi zor durumda bırakırken,¹⁴ özellikle Avrasya'daki kanlı çarpışma ve çatışmalardan kaçan insanlar, tarif edilemez sürgün acıları, insanlık dramları yaşamaktadırlar. Bunun yanı sıra, kontrol edilemeyen göçmen akımı, iki ülkenin de kamu düzenini bozmakta ve resmi makamlarca mültecilere yapıldığı iddia edilen insan hakları ihlalleriyle iki ülkenin yerleşmiş demokratik değerleri de yıpranmaktadır. Bu anlamda, yoğun karışık göç

¹² "Kaçakları taşıyan sürat teknesi battı, 8 kaçak kurtarılırken ölenler arasında altında bez bağlı 3 aylık bir bebek ile 4 çocuk bulunuyor. Ezine ilçesine bağlı Tavaklı beldesinin 10 mil açığında, uluslararası sularda kaçakları taşıyan tekne battı. Tekne kaptanının saat 02.00'de Sahil Güvenlik Alo 158 hattını arayarak, "Batıyoruz, teknede 30 kişi var" dediği ve daha sonra bağlantısının kesildiği bildirildi. Feci kazada, 8 kaçak kurtarılırken 24 kişinin cesetlerine ulaşıldı. Teknede bulunanların, İran, Pakistan, Suriye ile Afganistan uyruklu olduğu belirlendi." Bkz. (Vatan, 1 Ağustos 2013: 1, 9) Yine bir başka yabancı kaynaklı haberde; "At least 22 migrants, including four children, drowned on Monday after two vessels capsized off the eastern Aegean island of Samos, near Turkey, while many more migrants remained unaccounted for by late last night. Rescue workers had recovered the bodies of 12 women, four children and six men by nightfall. Another 36 migrants were rescued and around 10 were believed to be missing, according to the accounts of survivors who said around 65 people had been on the two boats. Of the survivors, 23 are Somalian, four from Eritrea and nine from Syria, officials said." [Dördü çocuk en az 22 mülteci, Türkiye yakınlarındaki doğu Ege adası Sisam açıklarında iki adet teknelerinin batması sonucu boğularak geç vermiştir. Daha birçok mülteci de gece geç saatlere kadar ulaşılamamıştır. Kurtarma görevlileri, güneş batarken, 12 kadın, dört çocuk ve altı erkeğin cansız bedenine ulaşmıştır. Faciadan kurtulanlar, iki botta toplam 65 kişinin olduğunu belirtmesinden hareketle, 36 mülteci kurtarılmış, on civarında mültecinin kayıp olduğu düşünülmektedir. Resmi görevlilerin açıklamasına göre, alabora olan botlardan kurtulanların 23'ü Somalili, dördü Eritreli ve dokuzu Suriyelidir.] [Tercüme tarafımızdan yapılmıştır] Bkz. (Kathimerini, 5 Mayıs 2014: 1)

¹³ Yunanistan'ın Sisam adası ile Türkiye'nin Davutlar/Kuşadası bölgesindeki Dilek Milli Parkı yarımadası arasındaki Dilek Geçidi'nde iki ülke arasındaki mesafe yalnızca 2000 yarda (1 deniz mili=1852 m.) civarındadır. Bkz. Latif Sansür, "Uğur Dündar'dan Bayram İsteği", *Hürriyet*, 14 Kasım 2010, http://www.hurriyet.com.tr/gundem/16295007_p.asp (Erişim tarihi: 15 Mart 2015).

¹⁴ Ege'de yasadışı göçe ilişkin ulusal sayısal veriler şu şekildedir: Türkiye'de, 1995-2012 yıllarında yakalanan mülteci/sığınmacı sayısı 900.000'i geçmiştir. Yasadışı göçün günümüzdeki önemli özelliği "örgütlü şebekelerce" düzenlenmesidir. 2010 yılında 32.667 mülteci/sığınmacı ve 990 göçmen kaçakçısı; 2011 yılında 44.415 mülteci/sığınmacı ve 703 göçmen kaçakçısı ve 2012 yılında ise, 42.690 mülteci/sığınmacı ve 1017 göçmen kaçakçısı yakalanmıştır. Ayrıntı için bkz. http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-yasadisi-gocle-mucadelesi-tr.mfa (Erişim tarihi: 11 Şubat 2015).

akımları ve insan kaçakçılığı girişimlerinin, mevcut Ege Sorunları'nın ortak kümesinde yeni bir uluslar arası sorun olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla böylesi bir sorun da, doğal olarak uluslararası hukuk ve politik sistemin içerisinde yer bularak, uluslararası toplumun - çözüm bulma yolunda- çeşitli ikili ve/veya çok taraflı müdahale ve girişimlerine maruz kalmaktadır. Bunlardan en başta geleni de, AB-Yunanistan-Türkiye üçgeninde gündeme gelen AB sınır güvenliği ajanslığı FRONTEX ve onun Ege'deki Yunanistan-koordineli operasyonlarıdır.

AB'de Entegre Sınır Yönetimi Alanında Gelişmeler ve AB Sınır Güvenliği Ajansı FRONTEX

AB'nin ekonomik bütünleşme alanında kaydettiği önemli gelişmeler, beraberinde sınır kontrollerine ilişkin algıların da değişmesine yol açmıştır. Keza AB ülkelerinin bir refah bölgesi oluşturması, az gelişmiş ülke vatandaşları için AB topraklarının birer cazibe merkezi haline dönüşmesine sebep olmuştur. Bu yüzden de göç konusu, AB genelinde yaşanan en önemli toplumsal ve ekonomik sorunlardan biri haline gelmiştir. Bu çerçevede AB, bir yandan ekonomik bütünleşmenin güçlenmesi için üye devletler arasındaki sınır kontrollerini kaldırmakta, buna karşılık yasal ve yasadışı göçle ortak politikalar çerçevesinde mücadele etmek için dış sınır kontrollerinde ortak yöntemler geliştirmektedir. Zira küreselleşme, uluslararası göç, terör ve organize suç olgularının damgasını vurduğu günümüzde, sınırların etkin bir şekilde korunmasının, AB için hayati öneme sahip siyasal bir öncelik haline geldiğini söylemek mümkündür. Bu yolda da, AB için, güvenlikten taviz vermeden serbest piyasa ekonomisinin gerekliliklerine riayet edilmesini sağlayabilecek formül olarak "entegre bir sınır yönetimi modeli" ön plana çıkmıştır (Köktaş, 2011: 6).

Başta deniz yoluyla olmak üzere, en çok Birlik üyesi ülkelerin deniz sınırlarından göç almakta olan AB, 2000'li yılların ortalarında AB Entegre Sınır Yönetimi (EU Integrated Border Management-IBM) uygulamasını hayata geçirmiştir. Bu bağlamda kabul edilen Lahey Programı¹⁵ çerçevesinde

¹⁵ Lahey Programı, 1999'daki AB Tampere Zirvesi sonrasında "özgürlük, güvenlik ve adalet" alanında 2000-2004 yılları arasında ulaşılması belirlenen hedeflerin çizildiği genel programın devamı niteliğinde olup, AB'nin bu alanda 2005-2010 yılları arasında hayata geçirmek istediği hedefleri belirlemektedir. Bkz. (Yardımcı, 2008: 88 akt. Köktaş, 2011: 12) Programın amacı, 1951 yılındaki Mülteciler Hakkında Cenevre Sözleşmesi ve diğer uluslararası anlaşmalara uygun olarak, ihtiyaç halindeki kişilerin temel haklarını, asgari usul korumalarını ve adalete erişimlerini sağlamak, göç akışlarını düzenlemek ve Birliğin dış

başlatılan uygulamaların başında, Birliğin “Deniz Güvenliği Stratejisi” (Maritime Security Strategy-MSS) gelmektedir.¹⁶ Bu stratejinin de en önemli ayağı, son on yılda deniz güvenliği konusunda AB bünyesinde gittikçe etkinleşen ve yıldızı parlayan AB Sınır Güvenliği Ajansı kurumu FRONTEX'dir.¹⁷ Bu meyanda, AB Üyesi Ülkelerin Dış Sınırlarında Operasyonel İşbirliğinin Yönetimi İçin Avrupa Ajansı (The European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States) olarak da bilinen FRONTEX¹⁸ Ajansı, 26 Ekim 2004 tarihinde kabul edilen 2007/2004 sayılı AB Konseyi Tüzüğü¹⁹ ile kurulmuş ve 3 Ekim 2005 tarihinden itibaren de Varşova/Polonya'daki binasında operasyonel hale geçerek çalışmaya başlamıştır.²⁰

---

sınırlarını kontrol etmek, sınır aşan organize suçlarla mücadele etmek ve terörizm tehdidini bastırmak, EUROPOL ve EUROJUST'ın potansiyellerinin farkına varmak, adli kararlar ile diğer özel hukuk ve adli konulardaki belgelerin karşılıklı tanınmasını ileri götürmek ve sınır aşan etkilere sahip özel hukuk ve aile konuları ile ilgili yasal işlemlerde karşılaşılan hukukî ve adli engelleri ortadan kaldırabilmek için Birlik ve üye devletlerinin ortak yeteneklerini geliştirmektir. Bkz. EU Council, *The Hague Programme: Strengthening Freedom, Security and Justice in the European Union*, OJ C 53/1 (03.03.2005), Brussels, 2004a, s. 1.

¹⁶ Nitekim AB Komisyonu'nun 2006 ve 2007 yıllarında yayımladığı iki belge (Yeşil ve Mavi Belgeler) ile AB, Birlik için denizlerin ne denli önemli olduğunu ortaya koymuştur. Bkz. Commission of the European Communities, *Green Paper: Towards a Future Maritime Policy for the Union: A European Vision for the Oceans and Seas*, (COM(2006) 275 final), Commission of the European Communities, Brussels, 2006; Commission of the European Communities, *Blue Paper: An Integrated Maritime Policy for the European Union*, (COM(2007) 575 final), Commission of the European Communities, Brussels, 2007.

¹⁷ AB'nin, siyasallaşmamış ve istihbarat temelli bir kuruluşu olan ve AB üyesi ülkelerin komşularıyla olan sınırlarının korunmasını ve güvenliğini sağlamak amacıyla oluşturulmuş FRONTEX, 2007/2004 sayılı AB Konsey Tüzüğü'nün 1. maddesi uyarınca, tüzel kişiliğe, operasyonel ve mali otonomiye sahiptir. Yalnızca denizlerde değil, kara sınırlarında da AB sınır güvenliğine katkıda bulunmayı amaçlayan ajanslığın temel görevi, sistematik olarak yönetilen ve maliyet etkin müşterek operasyonlara dayalı risk analizlerini koordine ederek, AB Entegre Sınır yönetim Sistemi'nin sağlaştırılması, uygulanması ve tedricen genişletilmesi konularında kilit rol oynamaktadır. Bu çerçevede, FRONTEX Ajansı, AB'nin, birliğe üye olmayan komşu ülkelerle olan sınırlarının güvenliğinin sağlanmasını, ulusal sınır muhafızları arasında işbirliğine gidilmesini ve sınırlarla ilgili risk analizlerinin yapılmasını amaçlamaktadır. Ayrıntı için bkz. (FRONTEX, 2008: 4)

¹⁸ Avrupa Birliği'nin bir sınır güvenliği birimi olan FRONTEX'in Fransızca açılımı “**Frontières extérieures**” (dış sınırlar) şeklindedir. Dolayısıyla FRONTEX'in de adını, bu Fransızca açıklamadaki kısaltmalardan aldığı söylenebilir. [Vurgulama tarafımızdan yapılmıştır.]

¹⁹ EU Council, *Establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union*, Council Regulation (EC) No 2007/2004 of 26 October 2004, OJ L 349 (25.11.2004), Brussels, 2004b.

²⁰ Ayrıntı için bkz. <http://frontex.europa.eu/about-frontex/origin> (Erişim tarihi: 10 Ocak 2015).

FRONTEX'in ana görevi, açık deniz alanları (uluslararası sular ve hava sahaları) ile AB üyesi ülkelerin sınırlarındaki kara, deniz ve hava sahalarında, düzensiz göç ve insan kaçakçılığını asgariye indirerek önlemek amacıyla, Birlik üyesi ülkelerin sağladığı kara, deniz ve hava kuvveti unsurlarından yararlanarak düzenlenecek kara (land), deniz (sea), hava (air) ve geri dönüş (return) operasyonları kapsamında, karadan, denizden ve havadan keşif, gözetleme, tespit ve teşhis için karakollar icra etmektedir. Bu kapsamda FRONTEX, Aralık 2006 tarihli AB Başkanlık Sonuçları'nı²¹ takiben, AB'nin güney sınırlarının yasadışı göçe karşı kontrolünün sağlamlaştırılması amacıyla, Mayıs 2007'de Avrupa Karakol Ağı (European Patrols Network-EPN) programını işletmeye başlamıştır.²²

Yapılan risk analizlerine dayalı planlamalara istinaden FRONTEX ajanslığı, denizlerden AB'ne yönelmiş düzensiz göç akımlarını azaltmak amacıyla, AB üyesi ve üyesi olmayan devletlerle uzun süreli ve koordineli müşterek deniz operasyonları icra etmeye başlamıştır.²³ Ajanslık bu deniz

²¹ Ayrıntı için bkz. Council of the European Union, *Presidency Conclusions*, Brussels, December 2006, s. 10.

²² Buradaki "karakol" (patrol) kavramı, esasta askerî operasyonel bir terim olup, bir ulusal veya uluslararası gücün belirli bir kara, deniz veya hava sahasında, sahip olduğu çeşitli sabit (sahil gözetleme radarı, mayın gözetleme postaları, gözetleme karakolları, vb.) veya mobil nitelikte uçar, yüzer veya dalar (uçak, helikopter, insansız hava aracı, gemi, denizaltı vb.) unsurlar yardımıyla, üçüncü tarafları tespit ve teşhis etmek için, karadan, denizden veya havadan yürüttüğü planlı keşif (reconnaissance), gözetleme (surveillance) ve karakol (patrolling) faaliyetlerini ihtiva eder.

²³ Bu kapsamda, 2006-2013 yılları arasında FRONTEX koordinesinde Avrupa çevresindeki denizlerde icra edilen ve haftalar, hatta aylar süren müşterek deniz operasyonları şunlardır:

- 2006 yılında Nautilus (ev sahibi ülkeler İtalya ve Malta), Agios (ev sahibi ülke İspanya), Gate of Africa (ev sahibi ülke İspanya) ve Hera I ve II (ev sahibi ülke İspanya),
- 2007 yılında Zeus (ev sahibi ülke Almanya), Hera ve Hera III (ev sahibi ülke İspanya), Nautilus (ev sahibi ülkeler İtalya ve Malta), Poseidon (ev sahibi ülkeler Bulgaristan, Yunanistan ve İtalya), Minerva (ev sahibi ülke İspanya), Indalo (ev sahibi ülke İspanya),
- 2008 yılında Poseidon (ev sahibi ülkeler Bulgaristan ve Yunanistan), Nautilus (ev sahibi ülkeler İtalya ve Malta), Hera (ev sahibi ülke İspanya), Minerva (ev sahibi ülke İspanya),
- 2009 yılında Hermes (ev sahibi ülke İtalya), Indalo (ev sahibi ülke İspanya), Minerva (ev sahibi ülke İspanya), Nautilus (ev sahibi ülke Malta), Hera (ev sahibi ülke İspanya), Poseidon (ev sahibi ülke Yunanistan), Zeus (ev sahibi ülke Almanya),
- 2010 yılında Indalo (ev sahibi ülke İspanya), Minerva (ev sahibi ülke İspanya), Hera (ev sahibi ülke İspanya), Poseidon (ev sahibi ülke Yunanistan),
- 2011 yılında Poseidon (ev sahibi ülke Yunanistan), Focal Points (ev sahibi ülkeler Kıbrıs, Litvanya ve Romanya), Aeneas (ev sahibi ülke İtalya), Minerva (ev sahibi ülke İspanya), Hera (ev sahibi ülke İspanya), Hermes (ev sahibi ülke İtalya), Indalo (ev sahibi ülke İspanya),

operasyonlarını, Birlik üyesi bazı ülkelerin kendisinin kullanımına tahsis ettiği çeşitli tipte uçak, gemi ve helikopterler vasıtasıyla sürdürmüş (Germond: 2011: 572); halen de, hatta 2015 yılı sonu itibarıyla yıllık bütçesi 100 milyon Avroya yaklaşmış bir AB kurumu olarak, deniz ve hava operasyonlarını AB üyesi ülkelerin çevre denizlerinde aynı şekilde sürdürmektedir.

Ege'de Yasadışı Göç Faaliyetleri, FRONTEX Operasyonları ve Mevcut Türk-Yunan Deniz Sınırlarıyla Etkileşimler

AB'nin gözünde Yunanistan, Birliğe yönelen yasadışı göçte, İtalya ve İspanya ile birlikte en önemli teritoryal basamaklardan birisini teşkil etmektedir. Keza Orta Doğu'dan Avrupa'ya yönelen göç ve iltica dalgaları, Avrasya'da bir köprü niteliğindeki AB üye adayı Türkiye üzerinden AB üyesi Yunanistan'a doğru gerçekleşmekte ve Trakya'da Türk-Yunan kara sınırı, Ege Denizi'nde ise Türk anakarası ile Yunan adaları aracılığıyla insan kaçakçılığı biçiminde şekillenmektedir. Dolayısıyla Ege'de yaşanan düzensiz ve düzensiz göç akımlarının, aslında Yunanistan topraklarından önce Anadolu topraklarında durdurulması AB'nin yasadışı göçle mücadelede öncelikleri arasındadır.²⁴ Ancak, Avrupa'ya yönelmiş düzensiz göç dalgaları, gerek Ege havzasındaki Türkiye ve Yunanistan devletleri, gerekse Avrupa Birliği için, yasadışı göç ve insan kaçakçılığı gibi ceza hukuku nitelikli suçlar yanında, egemenlik, yetki, güç, ülkesel bütünlük, hakkaniyet türünde siyaset teorisi ve uluslararası hukuk nitelikli sorunları da beraberinde getirmiştir.

- 2012 yılında Focal Points (ev sahibi ülkeler Bulgaristan, Litvanya, Romanya ve İspanya), Hermes (ev sahibi ülke İtalya), Aeneas (ev sahibi ülke İtalya), Mobile Operational Units (ev sahibi ülke Yunanistan), Indalo (ev sahibi ülke İspanya), Hera (ev sahibi ülke İspanya), Minerva (ev sahibi ülke İspanya),

- 2013 yılında Focal Points Sea (ev sahibi ülkeler Bulgaristan, Litvanya, Portekiz, Romanya, Slovenya ve İspanya), Poseidon Sea (ev sahibi ülke Yunanistan), EPN Aeneas (ev sahibi ülke İtalya), EPN Hermes (ev sahibi ülke İtalya), EPN Minerva (ev sahibi ülke İspanya), EPN Indalo (ev sahibi ülke İspanya), EPN Hera (ev sahibi ülke İspanya).

Konuyla ilgili ayrıntı için bkz. <http://frontex.europa.eu/operations/archive-of-operations> (Erişim tarihi: 28 Aralık 2014).

²⁴ Türkiye'nin kabulde uzun süredir direndiği Türkiye ile Avrupa Birliği arasında Geri Kabul Anlaşması, 16 Aralık 2013 tarihinde Ankara'da dönemin Türk Dışişleri Bakanı ile AB İçişleri Komiseri Cecilia Malmström tarafından imzalanmıştır. Bu anlaşma uyarınca Türkiye, AB'ye yasadışı olarak giden ve/veya orada yasadışı olarak bulunan kendi vatandaşlarını ve Türkiye üzerinden geçiş yaptığı kanıtlanan üçüncü ülke vatandaşlarını geri almayı kabul etmiştir. Ayrıntı için bkz. <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ile-ab-arasinda-vize-serbestisi-diyalogu-mutabakat-metni-ve-geri-kabul-anlasmasi-imzala.ndi.tr.mfa> (Erişim tarihi: 12 Aralık 2014).

Daha da önemlisi, Yunanistan'ın, FRONTEX'in açık denizler ile AB üyesi ülkeler ve üçüncü tarafların deniz ve hava yetki alanlarında yasadışı göçü önlemenin yanında, insanî ve masumane amaçlardan beslenen vizyonel niteliklerle sürdürdüğü görevlerini istismar etmeye çalıştığı gözlenmektedir.²⁵ Bunu da Yunanistan, FRONTEX'i Ege'de kendi ulusal çıkarları doğrultusunda araçsallaştırarak gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Şimdi bu konu ortaya konulmaya çalışılacak ve Yunanistan'ın Türkiye'yi Ege'de üçüncü taraflar karşısında hukukî ve siyasî olarak zor durumlarda bırakma siyasasının önemli ayrıntıları irdelenecektir.

Bu çerçevede Yunanistan, ilk olarak, Türkiye'den AB'ye yönelmiş yasadışı göç ve insan kaçakçılığını önlemede kendisine destek olması yolunda, 2007 yılından itibaren FRONTEX'i operasyonel maksatlarla Ege Denizi'ne davet etmiştir. Yunanistan'ın bu girişiminin arkasında, Ege'de Türkiye ile arasında tek sorun olarak kabul ettiği kıta sahanlığı ve özellikle de egemenliği tartışmalı adalar konularına AB'yi FRONTEX kanalıyla ortak etmek yatmaktadır. Nitekim FRONTEX ve onun Ege'de Yunanistan ev sahipliğinde düzenlediği deniz operasyonlarına katılan ülkeler, çok kısa bir zamanda -istemeden de olsa- kendilerini Ege'nin uluslararası hukuktan kaynaklanan siyasî ve hukukî problemlerine müdahil ve hatta bunların tam merkezinde bulmuşlardır.

Bu meyanda Yunanistan, Ege'de FRONTEX güdümünde, çeşitli AB üyesi ülkelerle ortaklaşa ev sahipliği içerisinde ve 2007 yılından itibaren her yıl takriben 7 ile 10 aylık zaman dilimlerinde sürdürülen "Poseidon" isimli müşterek bir deniz operasyonunun başlatılmasını sağlamıştır. 2009'da sadece Yunanistan'ın ev sahipliğine dönüşen söz konusu deniz operasyonunun ismi 2012 yılında "Mobile Operational Units", 2013 yılında ise "Poseidon Sea" olarak değiştirilmiştir. Anılan deniz operasyonu kapsamında bazı AB üyesi ülkeler, Yunanistan'la işbirliği ve koordine içerisinde, Anadolu önlerindeki Rodos, İstanköy, Sakız, Midilli gibi büyük Yunan adalarına, kendi tahsis ettikleri uçak, helikopter ve askerî gemilerini konuşlandırarak, Ege'de FRONTEX operasyonlarına destek vermeye ve iştirak etmeye başlamışlardır.

²⁵ Konuyla ilgili yetkin bir çalışma olarak bkz. (Moustakis ve Sheehan, 2002: 69-85)

Bu AB üyesi devletler arasında, Yunanistan ile Türkiye arasındaki Ege Sorunları'na oldukça aşına olan Fransa, Almanya, İngiltere, Hollanda'nın yanı sıra, anılan sorunlar ve içerikleri hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmayan Litvanya, Letonya, Slovenya, Slovakya, Finlandiya gibi devletler de bulunmaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki, Adalar Denizi, yüzyıllardır egemenlik ve paylaşım sorunları üretmiş bir coğrafyanın sularıdır. Dolayısıyla Yunanistan'ın, çok kapsamlı ve boyutlu Ege uyuşmazlıkları konusunda detaylı bilgi veya ilgi sahibi olmayan bu AB üyesi devletleri, açıkça kendi ulusal siyasetlerine alet ettiğini söylemek mümkündür. Böylece Yunanistan'ın, Ege'de *çözümü belirsiz* ikili bir sorunu AB platformlarına taşıyarak, Türkiye'yi AB içerisinde zorda ve yalnız bırakmayı amaçladığı akla gelmektedir.²⁶ Zira İsveç, Finlandiya, Litvanya, Letonya gibi Ege coğrafyasından bir hayli uzak AB üyesi ülkelerin deniz ve hava unsurlarının, Ege gibi sorunlu bir coğrafyada hangi amaca hizmet maksadıyla bulduklarını çözümlenmek bir hayli güç görünmektedir. Anılan devletler de zaten çok geçmeden dikkat çekmeye çalıştığımız durumu fark etmiş, anlamış ve Ege'nin görüldüğünün aksine, uluslararası hukuk ve politika bağlamında pek de *stabil*, hatta *tekin* olmayan bir coğrafya olduğunu "tecrübe ederek" öğrenmişlerdir.

Doğu Ege adalarında üçüncü taraf devletlerce edinilen söz konusu tecrübelerle yol açan Yunan girişimlerini ve bunlar yüzünden gelişen durumları şu şekilde özetlemek mümkündür. Yunanistan, özellikle Ege sorunlarına pek aşına olmayan üçüncü taraf devletlerin uçak, helikopter ve karakol botu gibi yüzer ve uçar vasıtalarının, FRONTEX kapsamında doğu Ege'deki Midilli (Lesvos), Sakız (Khios), Sisam (Samos), Ahikerye (İkaria), Kelemez (Kalimnos), Rodos (Rhodes) gibi büyük adalarına konuşlanmalarını desteklemekte ve izin vermektedir. Bu sayede Yunanistan, AB ülkelerine ait bu yüzer ve uçar unsurların, FRONTEX Poseidon deniz operasyonu kapsamında düzensiz göç teknelerini tespit-teşhis etmek üzere, Ege'de kuzeyden güneye dizili Yunan adaları ile Anadolu kıyıları arasında *sözde* Yunan karasularında ve hava sahasında gözetleme maksatlı deniz ve hava seyri yapmalarını olanaklı kılmaktadır.

²⁶ Nitekim Türkiye'nin AB'ye tam üyelik yolunda önüne Ege Sorunları'nın zaman zaman misliyle çıkarılmaya ve bu sorunların çözümünün, Türkiye için adeta bir tam üyelik koşulu gibi bir hava yaratılmaya çalışıldığı bilinmektedir. Bu yönde yetkin çalışmalar olarak bkz. (Aksu, 2005: 261-286; Aksu, 2007: 25-59)

Ancak Yunanistan'ın, bölgedeki FRONTEX yetkilileri ile yaptığı işbirliği ve koordineli planlamalar sonucunda, operasyonlara iştirak eden AB devletlerinin uçar ve yüzer unsurlarının, özellikle Türkiye ile uyumsuzluk konusu olan ve gri bölgeler (grey zones) olarak da bilinen egemenliği tartışmalı ada, adacık ve kayalıklar yakınlarında bölgelerde görevlendirilmelerini sağlamaktadır. Bu bölgeler, özellikle iki saha üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunlar; Çeşme ile Sakız arasındaki Koyun Adaları (İnussa vd.) bölgesi ile Sisam-İstanköy hattı ve Anadolu kıyıları arasındaki Eşek Adası (Agathonisi), Bulamaç Adası (Farmakonisi), Kardak Kayalıkları (İmia), Keçi Adası (Pserimos) vb. gibi egemenliği tartışmalı ada ve adacıkları ihtiva eden deniz alanlarıdır.

Üçüncü taraflara ait çeşitli uçak, helikopter ve suüstü gemileri, özellikle bu iki sahada FRONTEX operasyonları kapsamındaki uçuş veya seyirleri esnasında, doğal olarak ve bilmeden-istemedi, Türkiye'nin egemenliklerini uluslararası antlaşmalarla Yunanistan'a devretmediği ve yukarıda bazılarının isimleri belirtilen ada ve adacıkların karasularına ve hava sahalarına girmektedirler. Bu durum da, Türk askerî makamlarınca, Türk karasularının ve üzerindeki hava sahalarının ihlali olarak kabul edilerek, üçüncü taraflara ait uçar veya yüzer unsurlar, bölgedeki Türk sahil gözetleme ve/veya hava radarları tarafından ikaz edilmekte, uyarılmakta ve bulunduğu mevkiyi ivedilikle terk etmesi talep edilmektedir. Bu olaylar, Yunan ve Türk medyalarında kısa sürede yer bulmakta, iki ülke kamuoyları arasında karşılıklı suçlamalar birbirini izlemekte, Türk ve Yunan resmi makamları arasında karşılıklı Nota teatileri gerçekleşmekte ve olaylar, çoğu kez Yunanistan ve/ya Avrupa Parlamentosu'ndaki (AP) Yunan milletvekilleri tarafından çeşitli soru önergeleriyle -ve doğal olarak Türkiye'yi suçlayıcı ve Türkiye'nin Yunanistan'ın egemenlik haklarını ve uluslararası hukuku ihlal ettiği şeklinde- AB platformlarına ve özellikle de AB Komisyonu'nun gündemine getirilmektedir.²⁷

²⁷ Bu kapsamda, özellikle 2009 yılında, Ege'deki FRONTEX operasyonu Poseidon'un yalnızca Yunanistan'ın ev sahipliğinde icra edilmeye başlamasıyla birlikte, AP üyesi Yunan parlamenterler, egemenliği tartışmalı nitelikte ve özellikle de Çeşme açıklarındaki Koyun Adaları ile Didim açıklarındaki Eşek (Agathonisi) ve Bulamaç (Farmakonisi) adaları civarında FRONTEX'in Poseidon deniz operasyonu kapsamında keşif-gözetleme operasyonları icra eden AB üyesi ülkelerin uçar ve yüzer unsurlarına karşı Türkiye'nin karasuyu ve hava sahası ihlali yapıldığı yönündeki uyarıları, doğu Ege adaları bölgesindeki Yunan egemenliğine birer taciz olarak niteleyerek, AB Komisyonu'na soru önergeleri

Nitekim Ege Denizi'nin doğusunda Anadolu kıyıları ile Yunan adaları arasında kalan deniz ve hava sahalarında FRONTEX tarafından icra edilen düzensiz göç akımlarıyla mücadele deniz operasyonları, 2009 yılıyla birlikte Türkiye ile Yunanistan arasındaki deniz sınırlarının belirsizliği ve egemenliği tartışmalı adalar sorunları çerçevesinde ilginç gelişmelerin yaşanmasına neden olmuştur. Dünya kamuoyuna genellikle Yunan resmi makamları tarafından tek taraflı değerlendirme, tespit ve yorumlarla açıklanan bu olaylar, Adalar Denizi'nin sorunlu sularında onlarca yıldır süregelen egemenlik ve paylaşım uyuşmazlıklarını tekrar tetikleyerek, sonuçta bunlar hakkında pek bilgi sahibi olamayan bazı üçüncü taraf devletler ile uluslararası kurumların bölgedeki uzlaşmazlıklardan haberdar, hatta kimi zaman onların birer parçası olmalarına yol açmıştır.

Türkiye'nin, bu bölgelerde operasyon yapan FRONTEX uçar ve yüzer unsurlarının Türk karasuları ile üzerindeki hava sahalarını ihlal ettikleri yönünde iddialarını içeren genel bir yapısal özelliğe sahip bu olaylara verilebilecek bazı örnekler şu şekildedir:²⁸

1. Yunan Hava Kuvvetleri, 8 Eylül 2009 günü doğu Ege'de Didim açıklarında FRONTEX kapsamında yasadışı göç devriyesi için keşif-gözetleme uçuşu yapan Letonya'ya ait Agusta-A109 marka bir helikopterin, Bulamaç (Farmakonisi) adası civarındayken, bölgedeki Türk Hava Radarı

---

vermeye başlamışlardır. Örneğin Yunan parlamenter Nikolaos Salavrakos'ın 7 Nisan 2010 tarih, E-2106/10 sayı ve "Turkish violation of Greek airspace over the Aegean Sea" başlıklı soru önergesi şöyledir; "A Frontex aircraft patrolling the Eastern Aegean for illegal immigrants was intercepted by Turkish aircraft on Friday, 19 March 2010, while a Frontex helicopter was also intercepted on Sunday, March 21, 2010. The first of these incidents of provocation occurred soon after 8 a.m. on Friday, 19 March, when two Turkish F-16 aircraft approached to within one nautical mile of a helicopter belonging to the Greek coastguard service which was patrolling on behalf of Frontex 200 meters north of Pharmakonisi. On the following Sunday, Turkish aircraft flew over the island of Pharmakonisi. 1. What action does the Commission intend to take in response to Turkey's violations of Greek airspace, which exacerbate Greece's economic problems and are a source of tension in the region? 2. How will the Commission assess Turkey's behaviour in connection with the negotiations on accession to the European Union?" Yine, diğer bazı AP üyesi Yunan parlamenterler tarafından 21 Mayıs 2010 tarihinde AB Komisyonu'na benzer konularda E-0939/10, E-2281/10, E-2106/10, P-2074/10, E-1140/10 sayılı soru önergeleri verilmiştir. Anılan tüm soru önerileriyle ilgili ayrıntı için bkz. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2010-2106&language=LT> (Erişim tarihi: 16 Aralık 2014).

²⁸ Bu konularda daha detaylı ve açıklayıcı bilgi için bkz. Ek-2 Harita.

tarafından Türk hava sahasını ihlal ettiği için bölgeyi terk etmesi yönünde uyarıldığını bildirmiştir.²⁹

2. Yunan Savunma Bakanlığı yetkilileri, 6 Ekim 2009 günü doğu Ege'de İstanköy (Kos) adasından havalanarak, İstanköy ile İlyeryoz (Leros) adaları arasında FRONTEX kapsamında keşif-gözetleme uçuşu yapan bir İsveç karakol uçağının, Eşek (Agathonisi) adası civarındayken, bölgedeki Türk Hava Radarı tarafından Türk hava sahasını ihlal ettiği gerekçesiyle yerel saatle 03:20L ve 04:33L'de olmak üzere iki kez uyarılarak taciz edildiğini bildirmiş ve Türkiye'yi bu konuda suçlamışlardır.³⁰

3. Yine açık basında yer aldığı şekilde, 29 Ekim 2009 günü, gece saatlerinde Bulamaç (Farmakonisi) adasının kuzeyinde yasadışı göçle mücadele kapsamında devriye uçuşu yapan Finlandiya'ya ait bir FRONTEX uçağının, bölgedeki Türk Hava Radarı tarafından Türk hava sahası ihlali yaptığı için uyarıldığını ve bunun son iki aylık sürede sekizinci benzer olay olduğunu bildirilmiştir (*Kathimerini*, 2009: 1).

4. Hellenic Defence News web sitesinin haberine göre ise, 20 Kasım 2009 günü saat 10:55L'de, Bulamaç (Farmakonisi) adasının kuzeyinde 2000 feet irtifada keşif-karakol görevi icra eden Estonya'ya ait bir FRONTEX uçağı, Datça Hava Radarı tarafından Türk hava sahasını ihlal ettiği için uyarılmış ve uçağın bölgeyi terk etmemesi halinde, taktik önleme operasyonunun başlatılacağı telsizden bildirilmiştir. Estonya uçağının bölgede uçuşuna devam etmesi üzerine, Türk Hava Kuvvetleri Bölge Harekat Merkezi tarafından Türk savaş uçaklarına acil kalkış ve Estonya uçağını önleme emri verilmiş, Türk jetleri halen İstanbul FIR'ı içinde ve henüz bölgeye

²⁹ Athens News Agency: News in English, "[06] Latest Frontex patrol harassed", 8 Eylül 2009, http://www.hri.org/news/greek/_apeen/2009/09-09-08_3.apeen.html09-09-08 (Erişim tarihi: 16 Aralık 2014); Parliamentary Questions, "Subject: Harassment by the Turkish authorities of a Frontex helicopter", WRITTEN QUESTION by Marietta Giannakou, Rodi Kratsa-Tsagaropoulou, Georgios Papastamkos, Theodoros Skylakakis, Konstantinos Poupakis, Georgios Koumoutsakos, Georgios Papanikolaou and Ioannis Tsoukalas to the Commission, E-4468/09, 23 Eylül 2009, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2009-4468+0+DO C+XML+V0//EN> (Erişim tarihi: 17 Aralık 2014).

³⁰ *Kathimerini*, "Frontex aircraft baited again", 7 Ekim 2009, s. 1; *Eleftherotypia*, "Frontex Aircraft Receives Warning by Turkey", 6 Ekim 2009, s. 1; Athens AFP ve The Swedish Wire, "Greece hits out at harassment of Swedish aircraft", 6 Ekim 2009, <http://www.swedishwire.com/politics/1092-greece-hits-out-at-harassment-of-swedish-aircraft> (Erişim tarihi: 20 Aralık 2014).

ulaşmamışken, Estonya uçağı FRONTEX görevini bitirip, sahayı terk etmiş ve 13:46L'da İstanköy (Kos) adasında inmiştir.³¹

5. 21 Temmuz 2010 günü Çeşme açıklarındaki Koyun Adaları bölgesinde FRONTEX operasyonu kapsamında uçan Süper Puma tipi bir Yunan helikopterinin, İzmir Hava Radarı tarafından, "Türk hava sahasını ihlal ediyorsunuz, eğer uzaklaşmazsanız taktiksel operasyon yapacağız" şeklinde uyarıldığı haberleri yine açık basında yer almıştır.³²

6. Yine bir başka olayda, 26 Eylül 2012 günü, gece saat 03:00L civarında doğu Ege'de Didim ile Yunanistan'a ait Lipso (Lipso) adası arasında bulunan Bulamaç (Farmakonisi) adasının doğusunda seyreden ve FRONTEX'e bağlı olarak Poseidon yasadışı göç operasyonuna katılan Slovenya bandıralı karakol gemisine Türk Sahil Güvenlik Botu tarafından "Türk karasularındasınız, uzaklaşın" uyarısında bulunulmuş, Sloven mürettebatın bölgedeki Yunan makamlarını haberdar etmesi üzerine bölgeye ulaşan bir Yunan Sahil Güvenlik teknesince, Türk Botundan aynı uyarı yapılması üzerine, "Burası Yunanistan, siz uzaklaşın" cevabı verilmiş ve iki sahil güvenlik botu arasındaki manevralar sırasında çarpışma meydana gelmiştir. Tansiyon bir hayli yükselmiş ve Türk Sahil Güvenlik teknesi daha sonra bölgeden uzaklaşmıştır (*Posta*, 2012: 16).³³

³¹ Hellenic Defence News, "Turkey Attempts to Intercept Frontex Aircraft", 20 Kasım 2009, <http://hellenicdefencenews.blogspot.com.tr/2009/11/turkey-attempts-to-intercept-frontex.html> (Erişim tarihi: 22 Aralık 2014).

³² Haberlerde, Yunan resmi makamlarının bu Türk uyarılarını, Türkiye'nin son dönemdeki püskürtme tehditleri ve karışık göç akımlarını önlemeye çalışan FRONTEX'in rahatsız edilmesi üzerinden, Yunanistan'ın egemenliğinin ve siyasal bütünlüğünün tacizi olarak gördükleri belirtilmektedir. Ayrıca bu haberlerde, yine Yunan resmi makamlarının bu Türk taktiklerini, Atina FIR'ının ve ulusal hava sahasının günlük düzeyde ihlal edilmesi, adalar üstünde alçak irtifalı uçuşlar, "gri bölgeler" ve doğu Ege adalarının silahtan arındırılması politikasının yeniden gündeme getirilmesi yoluyla dile getirilen ve doğu Ege'nin, 25. Doğu boylamından sonra ortak yönetimi şeklindeki Türk hedefleriyle de paralellik taşıdığı şeklinde gördükleri belirtilmekte; Türkiye'nin mevcut Ege Sorunları'na yeni sayılabilecek nitelikler ekleyerek, politikası 1974'ten beri aynı olsa da, son dönemde Ege'de özel bir askerî varlık geliştirmeye çalıştığı şeklinde görerek, bunun hedefinde de, Türk-Yunan ilişkileri gündeminin "zenginleştirilmesi" yönünde adımlar olarak değerlendirdikleri vurgulanmaktadır (Kutras, 2010: 4-6) Bu konuda ayrıntı için ayrıca bkz. <http://www.byegm.gov.tr/turkce/haber/patlavici-kariim/10906> (Erişim tarihi: 3 Ocak 2015).

³³ Ayrıca bkz. (Kırbaki, 2012: 25; Parliamentary Questions, "Subject: Harassment of Frontex vessel by Turkish coastguards", Question for written answer to the Commission Rule 117 by Marietta Giannakou and Georgios Papanikolaou, 27 Eylül 2012, E-008571/2012, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?Type=WQ&reference=E-2012-008571&language=e=RO> (Erişim tarihi: 5 Ocak 2015))

Bununla birlikte, doğu Ege'de FRONTEX operasyonları kapsamında icra edilen keşif-gözetleme ve devriye faaliyetlerinin arzu edildiği şekilde randımanlı, etkin ve rahat sürmemesinin temel nedeninin, bu bölgede Türkiye ile Yunanistan arasında bir deniz sınırının bulunmamasından kaynaklandığını, dönemin FRONTEX İcra Müdürü Yardımcısı Gil Arias Fernandez, Atina'ya yaptığı resmi bir ziyarette açıkça beyan etmiştir (*Kathimerini*, 2009: 2).

Son olarak, Türkiye ile AB arasında 18 Mart 2016 tarihinde Brüksel'de yapılan ortak zirvede, AB liderleri, Avrupa'ya göç eden mültecilerin sayısının azaltılması için Türkiye ile 28 AB üyesi arasında oybirliğiyle uzlaşmaya varmıştır. Anlaşmaya göre, 20 Mart 2016 tarihinden itibaren Yunanistan'a ulaşan mültecilerden sığınma başvuruları reddedilenler Türkiye'ye geri gönderilecek; buna karşılık, AB ülkeleri, Türkiye'den mültecileri kendi ülkelerine alacaklar ve Türkiye'ye bu anlamda mali destek sağlanacak; AB ile tam üyelik müzakereleri hızlandırılacaktır.³⁴

Bu arada, NATO'da da, NATO üyesi ülkeler, İttifak'ın daimi deniz gücünün (SNMG-2) sığınmacı akınına karşı Ege Denizi'nde uluslararası sularda ve hava sahasında yapacağı görev konusunda uzlaşmıştır. NATO müttefikleri, Yunanistan ve Türkiye arasındaki bölgesel hassasiyetlerin üstesinden gelerek, gemilerinin Ege Denizi'nde Avrupa'ya mülteci taşıyan yasadışı suç şebekelerinin önüne geçebilmek için göreve başlamaları konusunda anlaşmıştır. Buna göre, özetle;

- NATO'nun bölgede görevli Daimi Deniz Görev Gücü (SNMG2), keşif, izleme ve gözetim faaliyetlerinde bulunacak.

- Elde edilecek bilgiler, Yunan ve Türk sahil güvenlik birimleri ve diğer ulusal makamlarla paylaşılarak görevlerini daha etkin şekilde yerine getirmelerine yardımcı olunacak.

- AB'nin dış sınırlarından sorumlu birimi FRONTEX'le doğrudan bağlantı kurulacak.

³⁴ BBC Türkçe, (2016). "AB mülteci zirvesi: Türkiye - AB anlaşmaya vardı", 18 Mart, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/03/160318_ab_turkiye_anlasma_sonuc (Erişim tarihi: 22 Mart 2016).

- Görev alanı Ege Denizi olacak. Gemilerin hangi bölgelerde faaliyette bulunacağı Türkiye ve Yunanistan ile eşgüdüm içinde NATO komutanları tarafından belirlenecek.

- NATO gemileri, hem Yunan hem de Türk karasularında konuşlandırılabilir. Türk ve Yunan güçleri ise birbirlerinin karasuları ya da hava sahasına giremeyecek.³⁵

Bu noktada şunu vurgulamak önemlidir. NATO daimi deniz gücünün Ege'de konuşlandırılıp, buradaki deniz alanlarında Türkiye, Yunanistan, AB ve FRONTEX ile koordineli operasyon icra etmesi, ilginç olduğu kadar, incelenmeye değer bir başka çalışmanın konusudur.

Sonuç ve Düşünceler

Bu çalışmada; (1) bir yandan Ege'de yaklaşık iki yüzyıldır süregelen sorunlar ile çağımızın neo-liberalizm ve post-modernizm destekli yeni küresel-emperyalist siyasalarının sömürüye açık coğrafyalarda tutuşturduğu savaş ve çatışma ateşlerinden kaçan masum insanların, göç, iltica ve sığınma gibi kavramları realize edebilmek adına giriştikleri ölüm yolculuklarıyla *ironik biçimde* kesişmesi ortaya konmaya çalışılmış; (2) öte yandan da, ulusal ve uluslararası açık basında sık sık geçen ve Türkiye'nin, Ege'de mülteci/sığınmacıları tespit etmeye ve/ya kurtarmaya çalışan AB FRONTEX unsurlarını *sözde* neden taciz ettiğine yönelik kafa karıştırıcı haber ve iddiaların ardında ne türlü uluslararası hukuk ve politika kaynaklı saiklerin var olduğu irdelenmeye ve ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu meyanda, günümüzde Adalar Denizi'nin sorunlu sularında "deniz sınırları", "yasadışı göç", "AB sınır yönetimi" ve "FRONTEX operasyonları" kapsamında yaşanmakta olan güncel durum, etkileşim ve sorunlar, her ne kadar iç içe geçmiş ve karmaşık görünse de, tek tek değerlendirildiklerinde, şu sonuçlara varmak mümkündür:

- Son yıllarda, Doğu'nun geri kalmış, yoksul ve bir de üstüne savaşlarla alt üst olmuş coğrafyalarından, Batı'nın gelişmiş, mamur ve refah içindeki coğrafyalarına başlayan düzensiz göç akımlarının bir hayli artış gösterdiği yadsınamaz bir gerçektir. Bu bağlamda, varlıklı Batı'ya yönelik ve ivmesi her

³⁵ Deniz Haber Ajansı, "NATO üyeleri 'Ege Denizi' konusunda uzlaştı", 25 Şubat 2016, <http://www.denizhaber.com.tr/nato-uyeleri-ege-denizi-konusunda-uzlasti-haber-66744.htm> (Erişim tarihi: 30 Şubat 2016).

geçen gün artan bu yasadışı göçü önlemenin hayli meşakkatli ve masraflı olacağı da ortadadır. Ancak, Avrasya'da emperyalizmin yarattığı ekonomik ve siyasî karmaşalar sürdüğü, insanların hayatta kalma ve mutluluk arama güdüleri devam ettiği ve nüfusu hızla yaşlanan AB'de de ucuz emeğe ihtiyaç devam ettiği sürece, karışık ve düzensiz göç akımlarının son bulması zor görünmektedir.

- Öte yandan Ege'de, Yunanistan ile Türkiye arasında taraflarca üzerinde anlaşılmiş bir deniz sınırı halihazırda bulunmamaktadır. Denizdeki bir sınırlandırma, iki ülke arasındaki karasuları sınırlandırması ile doğrudan bağlantılı olduğu için, Ege Denizi coğrafyası, Türk-Yunan ilişkilerinin ana eksenine oturmaktadır. Bu yüzden de, bu denizde ortaya çıkan yeni bir anlaşmazlık, birbiriyle ilişkili birçok eski tali sorunu da beraberinde gündeme getirmektedir. Ancak, yeni çıkabilecek sorunların da niteliği ne olursa olsun, Ege'de iki ülke arasında mevcut sorunlar yumağında yer alan iki uyuşmazlık, tüm geçmiş ve güncel sorunların temeli niteliğindedir. Bunlar, "egemenlik" ve "paylaşım" kaynaklı "Ege'de deniz sınırları sorunu" ile bundan beslenen "Ege'de egemenliği tartışmalı adalar sorunu"dur.

- Bununla birlikte, AB Sınır Güvenliği Ajansı FRONTEX ise, yasadışı göç dalgalarını önlemek amacıyla girdiği ve bir takım faaliyetlere giriştiği Ege Denizi'nin, uluslararası deniz hukukunun Türk-Yunan sorunları nedeniyle mevcut haliyle uygulanmasına olanak tanımayacak denli özel, kendine münhasır ve çelişkili özelliklere sahip olduğunun pek farkında görünmemektedir. Ege'nin bu kendine özgülükleri, Lozan Barış Antlaşması ile ilkeleri ve dengeleri 1923'te kararlaştırılmış, ancak o günden bu yana henüz harita üzerinde uzlaşılarak ikili bir Türk-Yunan anlaşmasına konu edilememiş olan karasuları (deniz) sınırlarının belirsizliği ile birleşince, Ege'de günümüzde yaşanan durumları tüm taraflar için daha da sıkıntılı, duyarlı ve tartışmalı hale getirmektedir.

Tüm bu tespit ve düşünceler çerçevesinde, Ege'de egemenlik ve paylaşım olguları çözülmeden, ne karasuları sınırlandırmasından kaynaklı, ne düzensiz göç akımlarından kaynaklı, ne de bunları önlemeye yönelik FRONTEX operasyonlarından kaynaklı ikili veya çok taraflı sorun, iddia, suçlama ve en önemlisi de insanlık dramlarının azalması ya da sonlanması pek mümkün görünmemektedir.

KAYNAKÇA

Aksu, F., (2005). "Ege Sorunlarının Geleceği ve Türkiye: AB Üyelik Sürecinde Türkiye'nin Seçenekleri", *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Temmuz, 5, 261-286.

Aksu, F., (2007). "Türkiye-Avrupa Birliği Tam Üyelik Müzakerelerinde Kıbrıs ve Ege Uyuşmazlıkları", Mehmet S.E. ve Ertan E., (der.), *Türkiye-AB İlişkileri: Dış Politika ve İç Yapı Sorunsalları*, Ankara: Alp Yayınları, 25-59.

Athens AFP ve The Swedish Wire, "Greece hits out at harassment of Swedish aircraft", 6 Ekim 2009, <http://www.swedishwire.com/politics/1092-greece-hits-out-at-harassment-of-swedish-aircraft> (Erişim tarihi: 20 Aralık 2014)

Athens News Agency: News in English, "[06] Latest Frontex patrol harassed", 8 Eylül 2009, http://www.hri.org/news/greek/apeen/2009/09-09-08_3.apeen.html09-09-08 (Erişim tarihi: 16 Aralık 2014)

Başeren, S.H., (2006). *Ege Sorunları*, 2.b., İstanbul: TÜDAV Yayınları.

Başeren, S.H. ve Kurumahmut, A., (2003). *Ege'de Egemenliği Devredilmemiş Adalar*, Ankara: SAEMK Yayınları.

BBC Türkçe, (2016). "AB mülteci zirvesi: Türkiye - AB anlaşmaya vardı", 18 Mart, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/03/160318_ab_turkiye_anlasma_sonuc (Erişim tarihi: 22 Mart 2016).

Bölükbaşı, D., (2004). *Turkey and Greece The Aegean Disputes: A Unique Case in International Law*, London: Cavendish Publishing Limited.

Borelli, S. ve Stanford, B., (2014). "Troubled Waters in the *Mare Nostrum*: Interception and Push-backs of Migrants in the Mediterranean and the European Convention on Human Rights", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 10 (37), 29-69.

Brownlie, I., (1990). *Principles of Public International Law*, 4.Ed., Oxford Clarendon Press.

Bulut, G., (2012). "Ege Hava Sahası Sorunları, Çözülmüş Olanlar ve Sorunların Geleceği", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 16, 115-146.

Commission of the European Communities, *Green Paper: Towards a Future Maritime Policy for the Union: A European Vision for the Oceans and*

Seas, (COM(2006) 275 final), Commission of the European Communities, Brussels, 2006.

Commission of the European Communities, *Blue Paper: An Integrated Maritime Policy for the European Union*, (COM(2007) 575 final), Commission of the European Communities, Brussels, 2007.

Council of the European Union, *Presidency Conclusions*, Brussels, December 2006.

Davutoğlu, A., (2001). *Stratejik Derinlik-Türkiye'nin Uluslararası Konumu*, 5.b., İstanbul: Küre Yayınları.

Deniz Haber Ajansı, "NATO üyeleri 'Ege Denizi' konusunda uzlaştı", 25 Şubat 2016, <http://www.denizhaber.com.tr/nato-uyeleri-ege-denizi-konusunda-uzlasti-haber-66744.htm> (Erişim tarihi: 30 Şubat 2016).

Eker, K., (2008). *Türkiye'de Yasa Dışı Göç Sorunu*, Yayımlanmış Doktora Tezi, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir.

Eleftherotypia, "Frontex Aircraft Receives Warning by Turkey", 6 Ekim 2009, s. 1.

EU Council, *The Hague Programme: Strengthening Freedom, Security and Justice in the European Union*, OJ C 53/1 (03.03.2005), Brussels, 2004a.

EU Council, *Establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union*, Council Regulation (EC) No 2007/2004 of 26 October 2004, OJ L 349 (25.11.2004), Brussels, 2004b.

FRONTEX, *Programme of Work 2008 Amendment No 1*, Frontex, Warsaw, 2008.

Georgoúlis, S. ve Symeon A.S., (1996). *Imia-Undoubtedly Greek: The Threat of a New Casus Belli*, Athens: Livani Pub.Org.

Germond, B., (2011). "The EU's Security and the Sea: Defining a Maritime Security Strategy", *European Security*, Aralık, 20 (4), 563-584.

Hellenic Defence News, "Turkey Attempts to Intercept Frontex Aircraft", 20 Kasım 2009,

<http://hellenicdefencenews.blogspot.com.tr/2009/11/turkey-attempts-to-intercept-frontex.html> (Erişim tarihi: 22 Aralık 2014)

<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ile-ab-arasinda-vize-serbestisi-diyalogu-mutabakat-metni-ve-geri-kabul-anlasmasi-imzalandi.tr.mfa>

(Erişim tarihi: 12 Aralık 2014)

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2010-2106&language=LT> (Erişim tarihi: 16 Aralık 2014)

<http://frontex.europa.eu/operations/archive-of-operations> (Erişim tarihi: 28 Aralık 2014)

<http://www.byegm.gov.tr/turkce/haber/patlayici-kariim/10906>
(Erişim tarihi: 03 Ocak 2015)

<http://frontex.europa.eu/about-frontex/origin> (Erişim tarihi: 10 Ocak 2015)

<http://www.yachtworks.info/tr/ege-adalari.html> (Erişim tarihi: 24 Ocak 2015)

http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-yasadisi-gocle-mucadelesi-tr.mfa
(Erişim tarihi: 11 Şubat 2015)

Kathimerini, "Frontex aircraft baited again", 7 Ekim 2009, s. 1.

Kathimerini, "Frontex seeks Turkish cooperation", 15 Ekim 2009, s. 2.

Kathimerini, "Frontex harassed", 2 Kasım 2009, s. 1.

Kathimerini, "Search for missing continues after at least 22 die off Samos", 5 Mayıs 2014, s. 1.

Kırbaki, Y., (2012). "Türk ve Yunan tekneleri çarpıştı", *Hürriyet*, 27 Eylül, s. 25.

Kızılsümer Özer, D., (2007). "Denizden Gelen Sığınmacılar ve Uluslararası Hukuk", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 3 (10), 75-95.

Köktaş, A., (2011). "SDE Analiz: "Sınır Güvenlik Birimi" Kurma Çalışmaları", *Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE)*, Ankara, Temmuz, 1-28.

Kutras, A., (2010). "Patlayıcı Karışım", *Amina & Diplomatia*, Temmuz, 19 (239), 4-6.

Moustakis, F. ve Sheehan, M., (2002). "Democratic Peace and the European Security Community: The Paradox of Greece and Turkey", *Mediterranean Quarterly*, 13 (1), 69-85.

Parliamentary Questions, "Subject: Harassment by the Turkish authorities of a Frontex helicopter", WRITTEN QUESTION by Marietta

Giannakou, Rodi Kratsa-Tsagaropoulou, Georgios Papastamkos, Theodoros Skylakakis, Konstantinos Poupakis, Georgios Koumoutsakos, Georgios Papanikolaou and Ioannis Tsoukalas to the Commission, E-4468/09, 23 Eylül 2009, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2009-4468+0+DOC+XML+V0// EN> (Erişim tarihi: 17 Aralık 2014)

Parliamentary Questions, “Subject: Harassment of Frontex vessel by Turkish coastguards”, Question for written answer to the Commission Rule 117 Marietta Giannakou and Georgios Papanikolaou, E-008571/2012, 27 Eylül 2012,

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?Type=WQ&reference=E-2012-008571&language=RO> (Erişim tarihi: 05 Ocak 2015)

Posta, “Ege’de tekne dalışı”, 27 Eylül 2012, s. 16.

RG (Resmi Gazete), 24 Ocak 1933, Sayı. 2313 (4 Ocak 1932 tarihli “Anadolu Sahilleri ile Meis Adası Arasındaki Ada ve Adacıkların ve Bodrum Körfezi Karşısındaki Ada’nın Cihedi Aidiyeti Hakkındaki Sözleşme”).

Sansür, L., (2010). “Uğur Dündar’dan Bayram İsteği”, *Hürriyet*, 14 Kasım, http://www.hurriyet.com.tr/gundem/16295007_p.asp (Erişim tarihi: 15 Mart 2015)

Syrigos, A.M., (1998). *The Status of the Aegean Sea According To International Law*, Athens: Sakkoulas.

Şimşir, B.N., (1989). *Ege Sorunu: Belgeler*, Cilt-I (1912-1913), 2.b., Ankara: TTK Yayınları.

Vakit, “İtalyayla aramızda adalar ihtilâfi halledildi”, 5 Ocak 1932, s. 2.

Vatan, “Ege’de Acı-24 ölü”, 1 Ağustos 2013, s. 1 ve 9.

Yardımcı, S., (2008). *Uluslararası Polis İşbirliği: Avrupa Birliği Polis İşbirliği Modeli*, (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.

Yavuz, C., (2003). *Menteşe Adaları (Oniki Ada)’nın Tarihi*, İstanbul: Deniz Harp Okulu Basım Evi.

Yılmaz Elmas, F., (2011). “Kuzey Afrika ve Ortadoğu Kaynarken AB’de Farklı Telaş”, 03 Mart, <http://www.usak.org.tr/print.php?id=930&z=6> (Erişim tarihi: 15 Şubat 2015)

Yılmaz Elmas, F., (2016). *Avrupa Birliği Göç-Dış Politika İlişkisinde Paradigma Değişimi*, Yayınlanmış Doktora Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EKLER

Ek-1: Ege Adaları Türkçe ve Uluslararası Kullanım Adları Tablosu³⁶

SIRA NO	COĞRAFİ KOORDİNATLARI		ULUSLARARASI KULLANIM ADI	TÜRKÇE ADI (EKZONİM)
	ENLEM (N)	BOYLAM (E)		
1	40° 40'	24° 40'	Thasos	Taşoz
2	40° 27'	25° 30'	Samothraki	Semendirek
3	40° 25'	25° 25'	Akrotiri	Venedik Kayası
4	40° 19'	23° 54'	Ammouliani	Tavuk Adası
5	40° 10'	25° 50'	Gökçeada	Gökçeada
6	40° 02'	25° 09'	Sidheritis	Köpek Adası
7	39° 55"	25° 15'	Lirhnos	Limni
8	39° 55'	26° 04'	Tavşan Adası	Tavşan Adası
9	39° 50'	26° 00'	Bozcaada	Bozcaada
10	39° 30'	25° 00'	Ay. Evstratios	Bozbaba
11	39° 24'	24° 10'	Yioura	İblislik
12	39° 20'	24° 05'	Pelegos	Keçi
13	39° 20'	24° 20'	Pipeti	Hırsız
14	39° 20'	24° 20'	Yioura ve Piperi	İblisler
15	39° 15'	26° 20'	Lesvos	Midilli
16	39° 10'	23° 28'	Skiathos	İskidos
17	39° 10'	23° 55'	Alonnisos	Çamlıca
18	39° 10'	23° 58'	Peristeri	Bozada
19	39° 05'	23° 40'	Skopelos	İskapolos
20	39° 05'	24° 07'	Skantzoura	Nergiscik
21	39° 02'	23° 20'	Pondikonisi	Sıçancık
22	39° 00'	23° 05'	Aryironisos	Pirbaba
23	38° 50'	24° 35'	Skiros	İskiri
24	38° 49'	22° 50'	Monolia ve Strongili	Eşek adaları
25	38° 35'	24° 00'	Evvoia	Eğriboz
26	38° 35'	25° 35'	Psara	İpsara
27	38° 30'	26° 14'	Oinoussa	Koyun Adası
28	38° 20'	26° 00'	Khios	Sakız
29	38° 10'	24° 10'	Stura	Örenli
30	38° 10'	25° 17'	Kaloyeroi	Venedik Kayası

³⁶ Ayrıntı için bkz. http://www.yachtworks.info/tr/ege_adalari.html (Erişim tarihi: 24 Ocak 2015).

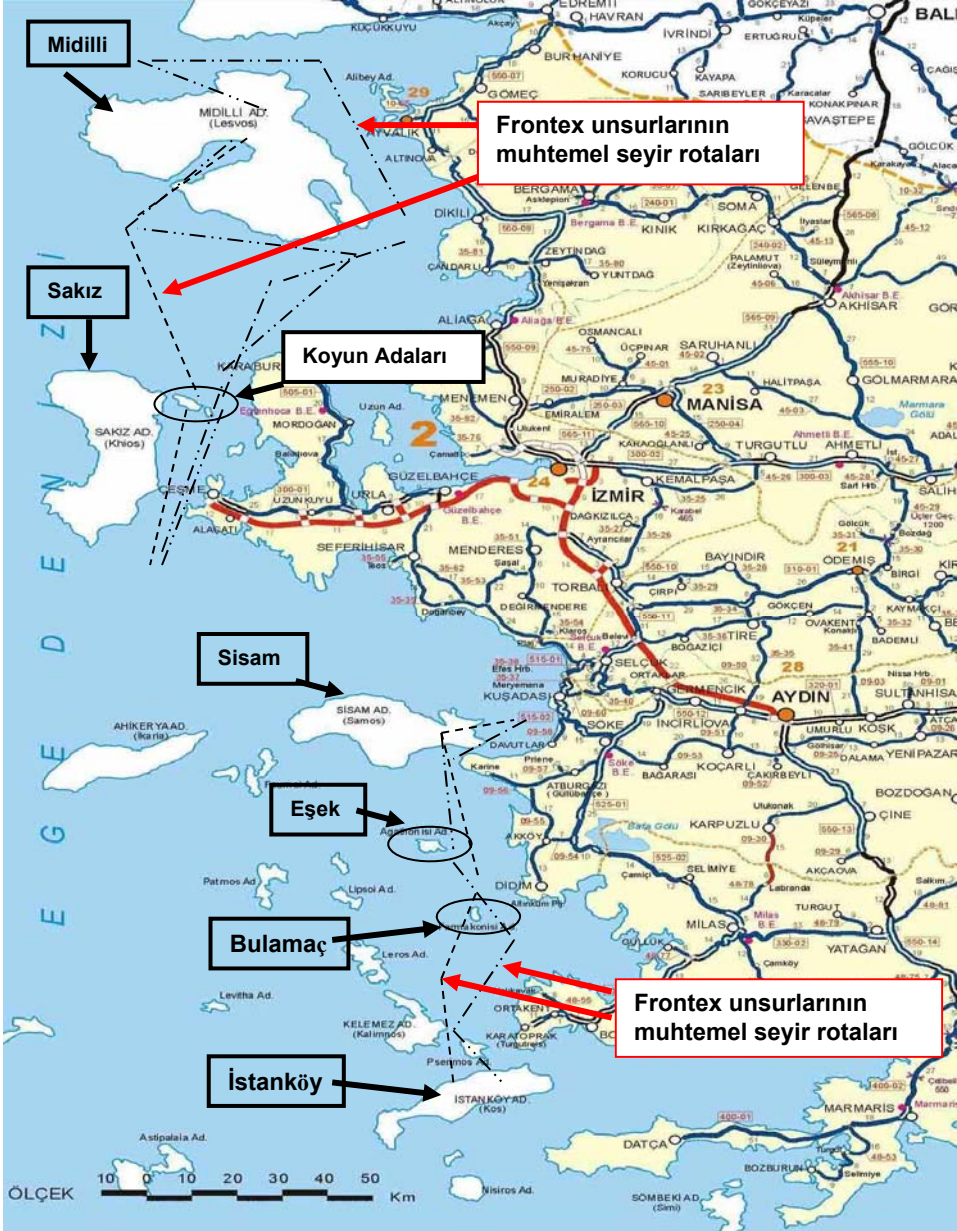
**2000'li Yıllarda Sorunlu Sularda Vaziyet: Adalar (Ege) Denizi'nde Sınırlar,
Yasadışı Göç ve AB Sınır Yönetimi - Ulvi KESER, Gökhan AK**

SIRA NO	COĞRAFİ KOORDİNATLARI		ULUSLARARASI KULLANIM ADI	TÜRKÇE ADI (EKZONİM)
	ENLEM (N)	BOYLAM (E)		
31	38° 00'	24° 15"	Petalioi	Karaadalar
32	37° 57'	23° 29'	Salamis	Kulur
33	37° 53'	24° 04'	Raphtis	Terzi Kayası
34	37° 52'	24° 50'	Andros	Andre
35	37° 48'	24° 07'	Makronisos	Bibercik
36	37° 45'	26° 45'	Samos	Sisam
37	37° 43'	23° 30'	Aiyina	Egene
38	37° 39'	23° 50'	Gaidhouroniso	Karaada
39	37° 38'	26° 10'	İkaria	Ahikerye
40	37° 38'	26° 46'	Samopoula	Ayı
41	37° 37'	24° 42'	Yiaros	Papazlık
42	37° 35'	25° 06'	Tinos	İstendin
43	37° 35'	26° 25'	Thimaina	Hurşit
44	37° 35'	26° 30'	Fournoi	Fornoz
45	37° 32'	23° 28'	Poros	Domala
46	37° 30'	24° 20'	Kea	Mürted
47	37° 28'	23° 55'	Ay. Yeoryios	Kedelen Papazlığı
48	37° 28'	25° 22'	Mikonos	Mukene
49	37° 28'	26° 58'	Gaidaros	Keçi
50	37° 27'	24° 53'	Siros	Sıra
51	37° 25'	25° 13'	Rinia	Siğircıklar
52	37° 25'	25° 34'	Khtapodhia	Doğancık
53	37° 24'	24° 25'	Kithnos	Terme
54	37° 22'	26° 42'	Arki	Nergiscik
55	37° 20'	23° 28'	İdhra	Çamlıcalar
56	37° 20'	26° 33'	Patmos	Batnos
57	37° 17'	26° 43'	Lipso	Eşekler
58	37° 16'	23° 05"	Spetsai	Sulucalar
59	37° 16'	27° 06'	Farmakonisi	Bulamaç
60	37° 10'	24° 29'	Serifos	Koyunluca
61	37° 10'	25° 11'	Paros	Bara
62	37° 10'	25° 28'	Naxos	Nakşa
63	37° 09'	26° 50'	Leros	Leryoz
64	37° 07'	25° 48'	Dhenousa	Hacılar
65	37° 02'	25° 05'	Andiparos	Antibara
66	37° 01'	26° 28'	Levitha	Koçbaba
67	37° 00'	26° 17'	Kinaros	Ardıççık
68	37° 00'	27° 00'	Kalimnos	Kelemez
69	37° 00'	27° 25'	Karaada	Karaada
70	36° 57'	24° 40'	Sifnos	Yavuzca
71	36° 57'	27° 08'	Pserimos	Keçi
72	36° 55'	23° 28'	Belo Pulo	Kargı
73	36° 54'	25° 38'	Karos	Karo
74	36° 53'	25° 38'	Andikaros	Yassıca

2000'li Yıllarda Sorunlu Sularda Vaziyet: Adalar (Ege) Denizi'nde Sınırlar,
Yasadışı G ç ve AB Sınır Yönetimi - Ulvi KESER, Gökhan AK

SIRA NO	COĞRAFİ KOORDİNATLARI		ULUSLARARASI KULLANIM ADI	TÜRKÇE ADI (EKZONİM)
	ENLEM (N)	BOYLAM (E)		
75	36° 50'	25° 27'	İraklia	Örenli
76	36° 50'	25° 55'	Amorgos	Yamurđi
77	36° 50'	27° 10'	Kos	İstanköy
78	36° 44'	24° 25'	Milos	Deđirmenlik
79	36° 43'	25° 17'	İos	Aniye
80	36° 42'	25° 06'	Sikinos	Sıkinoz
81	36° 40'	27° 07'	Yiali	Sakarcılar
82	36° 38'	24° 55'	Folegandros	Bolikendre
83	36° 35'	26° 22'	Astipalaia	İstanbulya
84	36° 35'	27° 09'	Nisiros	İncirli
85	36° 35'	27° 45'	Symi	S�mbeki
86	36° 32'	27° 52'	Trambeta	Harami Adaları
87	36° 30'	26° 56'	Kandhilousa	Çerte
88	36° 29'	22° 57'	Elaphonisos	Paşaadası
89	36° 25'	25° 25'	Thira	Santurin
90	36° 25'	27° 20'	Tilos	İlki
91	36° 24'	26° 40'	Sirina	Ardıççık
92	36° 22'	25° 47'	Anafi	Anafiye
93	36° 17'	27° 43'	Alimia	Limoniye
94	36° 15'	23° 00'	Kithera	Çuha
95	36° 12'	27° 33'	Khalkia	Herke
96	36° 10'	27° 55'	Rodhos	Rodos
97	35° 53'	27° 15'	Saria	Küçük Kerpe
98	35° 52'	23° 19'	Antikithera	Sikliye
99	35° 40'	27° 10'	Scarpanto(Karpathos)	Kerpe
100	35° 22'	26° 58'	Kaso	Çoban
101	33° 10'	25° 00'	Kriti	Girit

2000'li Yıllarda Sorunlu Sularda Vaziyet: Adalar (Ege) Denizi'nde Sınırlar, Yasadışı Göç ve AB Sınır Yönetimi - Ulvi KESER, Gökhan AK

Ek-2: Ege'de Yasadışı Göçle Mücadele Kapsamında Deniz Operasyonları İcra Eden FRONTEX uçar ve yüzer unsurlarının Midilli-Sakız ve İstanköy-Sisam Adaları Arasında İzledikleri Muhtemel Hava ve Deniz Seyir Rotalarını Gösterir Harita.